

ФРАЗЕОЛОГІЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ ПРАВООХОРОНЦІВ

Юриспруденція як особлива соціальна сфера, що має свої традиції, специфічну мову і правила, викликає жвавий інтерес не лише у юристів, а й у представників інших гуманітарних наук, як у власне лінгвістичному, так і в соціокультурному та міжкультурному аспекті комунікації. Формування іміджу правоохоронця сьогодні цілком залежить від рівня культури професійного мовлення, який може підвищуватися через збагачення фразеологічного словника, комбінуючи постійні словесні знаки в межах своєї професійної діяльності. Останнім часом фразеологічна наука значно розширила коло своїх інтересів: виникають нові напрямки досліджень, з'являються нові методи та підходи до вивчення фразеологічного матеріалу, збагачується й сам фразеологічний матеріал, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Ефективність виконання професійних обов'язків правоохоронцями залежить не лише від уміння отримувати актуальну та достовірну інформацію, аналізувати її, а й від точності відтворення цієї інформації в усному та письмennomу мовленні. Спеціаліст у галузі юриспруденції зобов'язаний правильно та лаконічно формулювати свою точку зору під час виступів у суді, ухваленні законів і прийнятті нормативно-правових актів.

Не можна стверджувати, що зараз уже достатньо з'ясовані природа фразеологізмів та особливості їхнього становлення та функціонування, а також походження та семантика. В існуючій підручній та науково-методичній літературі ці питання розглядаються, в основному, традиційно і з недостатньою повнотою, часто без урахування останніх теоретичних досліджень.

Починаючи з 50-х років ХХ століття фразеологія інтенсивно досліджувалася на матеріалі східнослов'янських мов. Бібліографія із загальної і часткової фразеології налічує тисячі найменувань – монографій, посібників, тематичних збірників, статей. Однак і при цьому актуальність питань фразеології не втрачається. Найрізноманітніші питання фразеології активно досліджувалися такими ученими, як Ш. Баллі, Л. Сміт, В. Виноградов, Л. Булаховський, В. Гак, Л. Скрипник, М. Алефіренко, Л. Авксент'єв, Ф. Медведєв, В. Ужченко та інші. До цього часу серед мовознавців немає спільної думки щодо основних проблем фразеології. Існують окремі напрямки і навіть школи, які по-різному трактують головні для фразеології питання про природу фразеологічних одиниць і принципи їх класифікації, про предмет і обсяг фразеології, семантичні зв'язки фразеологізмів.

Залучення фразеологічних одиниць у мовлення правників тісно пов'язане із посиленням інтеграційних процесів і міжнародних правових зв'язків. Як відомо, мова права постійно змінюється, адаптуючи фразеологізми у мовленні правоохоронців. Єдиного тлумачення термінів «фразеологія» і «фразеологізм» й до сьогодні не існує, проте більшість лінгвістів схиляється до тієї точки зору, що «фразеологія» (гр. *phrasis* – «вираз, зворот», *logos* – «слово, вчення»): – це сукупність фразеологізмів певної мови, розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови. Звужуючи тлумачення терміна «фразеологія», О. Кунін зазначає, що фразеологія – це наука про фразеологічні одиниці, тобто про стійкі сполучення слів з ускладненою семантикою, які не

утворюються за структурно-семантичними моделями змінних сполучень, що їх утворюють[2, С. 5].

Фразеологізми у мовленні правоохоронців відіграють важливу роль, оскільки вдало концентрують у собі суспільний досвід, що відображає національно-культурну специфіку, є вербальним вираженням почуттів, емоційних оцінок та містить багатопланову прагматичну інформацію, пов'язану з комунікативним актом. Фразеологізми слугують своєрідним кодом при розкритті характеру відносин між учасниками комунікації. Реалізація таких відносин передбачає різноманітні джерела фразеологізмів.

Як відомо, фразеологічні одиниці у мовленні правоохоронців входять до корпусу професійних жаргонізмів і надають йому емоційно-експресивного забарвлення, відкриваючи особливий семантичний потенціал мови права, здебільшого позначаючи ті самі поняття, що й загальноживані слова та описові конструкції.

Фразеологізм – це вислів, який не утворюється у ході мовленнєвої комунікації, а стало існує у вжитку на момент спілкування. До стійких словосполучень ділової мови правоохоронців відносимо такі: *нагальна потреба, закон набуває чинності, наводити приклад, вжити заходів, чинне законодавство* тощо.

У законах і нормативно-правових актах переважно вживають книжні фразеологізми з високим рівнем стандартизації, що мають термінологічне значення. До них відносимо фразеологічні сполучення-звороти, наприклад: *обіймати посаду, привертати увагу, завдати поразки, сфера застосовування, зводити нанівець, мати на увазі, скоїти правопорушення, втілювати в життя* та ін. Також у діловому мовленні можуть використовуватися фразеологічні зрощення – неподільні, нерозкладні, немотивовані фразеологічні одиниці, у яких відсутній зв'язок зі значенням компонентів, наприклад, *ускочити в халепу, відкрити Америку, бити байдики, собаку з'їсти, точити лясси, взяти за цугундер* тощо. Ці фразеологізми репрезентують мову професійної комунікації, що застосовують для визначення об'єктів юридичної діяльності.

Таким чином, мовленню правоохоронців фразеологізми надають образність і виразність, що не є характерною ознакою юридичного тексту загалом. Фразеологічні одиниці є своєрідним комунікативним посередником між різними комунікаторами та слугують важливим структурно-семантичним компонентом юридичного мовлення для конструювання зовнішньої і внутрішньої професійної комунікації.

Список бібліографічних посилань

1. Єрченко П. Г. Класифікація фразеологічних одиниць / П. Г. Єрченко // Іноз. філологія. – 1994. – Вип. 4. – С. 8 – 12.
2. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М. : Высшая школа, 1986. – 336 с.
3. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посіб. / О. Д. Пономарів. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
4. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : [навч. посібн.] / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с.